

Drugi del: POTI

Sinodalna Cerkev je Cerkev odnosov. Medosebna dinamika tvori tkivo življenja skupnosti v poslanstvu, in sicer v okoliščinah, ki so danes vse bolj zapletene. Ta perspektiva ne razdvaja, temveč išče povezave med različnimi izkušnjami. To nam omogoča, da se učimo iz resničnosti, ki smo jo znova razbrali v luči Besede, v izročilu Cerkve, iz zglednih pričevanj, pa tudi iz storjenih napak.

V drugem delu dokumenta so podčrtani procesi, ki zagotavljajo razvoj odnosov, zlasti še, da ob poslanstvu ostajamo povezani s Kristusom in da ohranjamo harmonijo skupnosti, tudi ko se soočamo z nasprotji in težavami. V tem delu se osredotočamo na štiri različna, a globoko prepletena področja v življenju misijonarske sinodalne Cerkve: oblikovanje, zlasti poslušanje (Božje besede, bratov in sester ter glasu Svetega Duha); razločevanje, ki vodi k razvoju odločanja na temelju sodelovanja, sprejemanja ter spoštovanja različnih vlog; v medsebojnem odnosu, ki spodbuja preglednost, odgovornost in ponovno odpira prostor razločevanja za poslanstvo.

Vir in vrhunec tega dinamizma je evharistija, ki v korenine odnosov postavlja zastonjskost Očetove ljubezni po Sinu v Duhu. Ta hrana, ki podpira misijonarsko sinodalno Cerkev, je tudi vsebina njenega oznanjevanja svetu.

Celostno in skupno oblikovanje

51. »Vsaka krščena oseba je poklicana, da skrbi za svojo lastno formacijo kot odgovor na Gospodove darove in uporablja talente, ki jih je prejela, da bi obrodili sadove in služili vsem« (Sintezno poročilo 14a). Te besede iz sinteznega poročila prvega sinodalnega zbora nam pojasnjujejo, zakaj je bila potreba po formaciji ena od tem, ki so se v vseh fazah sinodalnega procesa pojavljale najmočneje in vsesplošno. Če bomo zagotovili usklajene poti formacije, bomo odgovorili na vprašanje »Kako biti sinodalna Cerkev v poslanstvu?« Pri tem je treba posebno pozornost namenjati stalni formaciji, za vse.

52. Za mnoge udeležence je bilo sodelovanje na sinodalnih srečanjih priložnost, da so napredovali v razumevanju in praksi sinodalnosti; ta je močno izpostavila željo po boljšem razumevanju pomena krstnega dostojanstva ali tistega »nadnaravnega verskega čuta« (LG 12), ki ga Duh podarja Božjemu ljudstvu. Prva potreba je torej ta, da se globlje oblikujemo v poznavanju načina, kako Duh deluje v Cerkvi in kako jo vodi skozi zgodovino.

53. Poslanstva pa ni brez okolja; prav tako ni Cerkve, ki ne bi živela ukoreninjena v prav določenem kraju; vsak kraj pa ima svoje kulturne in zgodovinske posebnosti. Za formacijo ni mogoče pripraviti abstraktnih načrtov. Njihova opredelitev je odvisna od krajevnih Cerkva in skupin Cerkva. Na tem mestu se zato omejujemo na navedbo nekaterih temeljnih smernic in značilnosti formacije v perspektivi sinodalnosti, ki bodo nato ustrezno razložene in uresničene v kontekstu, kulturi in tradiciji vsakega okolja.

54. Sinodalna Cerkev v poslanstvu stoji na sposobnosti poslušanja: to poslušanje zahteva priznanje – in se vanj tudi vrača – da v poslanstvu Cerkve nihče ni samozadosten; prav vsak lahko nekaj prispeva in se od drugih nečesa nauči. Usposabljanje v poslušanju je prvi nujni pogoj. Praksa pogovora v Duhu nam je omogočila, da smo izkušali, kako se prepletata poslušanje Božje besede ter poslušanje bratov in sester; v nadaljevanju pa, kako nas to gibanje postopoma odpira v poslušanje Svetega Duha. Številni prejeti prispevki naglašujejo pomen usposabljanja v tej metodi. V Cerkvi obstajajo različne metode poslušanja, dialoga in razločevanja. Odvisne so od kultur in duhovnih tradicij. Pomembno je spodbujati, da se krščeni usposabljujejo v poznavanju raznolikih metod pa tudi dialoga med njimi v vsakem okolju. Ključna točka v zvezi s tem je poslušanje ljudi, ki doživljajo različne vrste revščine in odrivanja na rob. Mnoge Cerkve poročajo, da se počutijo nepripravljene na to nalogo, in izražajo potrebo po posebnem usposabljanju. To je ena od točk, ki je kot naloga zaupana študijski skupini št. 2.

55. Namen formacije z vidika misijonarske sinodalnosti je oblikovati pričevalce, to je: moške in ženske, ki so sposobni prevzeti poslanstvo Cerkve v soodgovornosti in v udeležbi z močjo Duha (Apd 1,8). Formacija sloni na dinamizmu krščanske iniciacije, pri čemer si prizadeva spodbujati osebno izkušnjo srečanja z Gospodom, ki vključuje proces nenehnega spreminjanja naših stališč, odnosov, miselnosti in struktur. Predmet poslanstva je vedno Cerkev, vsak njen član pa je po krstu pričevalec in oznanjevalec odrešenja. Evharistija, »vir in vrhunec vsega krščanskega življenja« (LG 11), je temeljni prostor našega oblikovanja v sinodalnosti. Kot skupnost življenja in ljubezni je družina privilegiran kraj vzgoje za vero in krščansko prakso. Prepletanje generacij je šola sinodalnosti, ki vsakogar vabi k skrbi za druge in daje vedeti, da lahko vsi – šibki in močni, otroci, mladi in stari – veliko prejemajo in veliko dajejo.

56. V sinodalni Cerkvi mora biti formacija celostna. Njen cilj namreč ni le pridobivanje različnih idej, prepričanj ali spretnosti, temveč tudi spodbujanje sposobnosti za skupno srečanje, izmenjavo, udeležbo in razločevanje. Formacija mora torej vključevati vse razsežnosti človeške osebe: intelektualno, čustveno in duhovno. Ne more ostati zgolj teoretična formacija, ampak mora vključevati stvarne izkušnje in smiselno spremljanje. Enako pomembno je spodbujati poznavanje kultur, v katerih živijo in delujejo krajevne Cerkve. Sem spada tudi digitalna kultura, razširjena zlasti med mladimi. Delo študijske skupine 3 je posvečeno digitalni kulturi in spodbujanju ustrezne formacije na tem področju.

57. Potrebujemo formacijo, ki bo delo skupnosti; v njej naj sodelujejo laiki – tako moški kakor ženske – redovniki/-ce, duhovniki in kandidati za posvečenje. To naj jim omogoča, da rastejo v medsebojnem poznavanju in spoštovanju drug drugega ter v udeležbi. V ta namen je treba posebno pozornost namenjati temu, da se spodbuja udeležba žensk v programih formacije skupaj s semeniščniki, duhovniki, redovniki in laiki. Dostop žensk do poučevanja in formacije na teoloških fakultetah, inštitutih in v semeniščih je ključnega pomena. Predlagamo tudi, da se duhovnikom, škofom in laikom nudi formacija, v kateri se bodo seznanili z vlogami in nalogami, ki jih ženske že lahko opravljajo v Cerkvi. Spodbuja naj se vrednotenje učinkovite uporabe teh možnosti na vseh področjih cerkvenega življenja. V tem smislu je treba preveriti, koliko so ženske že udeležene v različnih oblikah življenja: v župnijah, škofijah, laičnih združenjih, cerkvenih gibanjih, novih skupnostih, posvečenem življenju, cerkvenih ustanovah in rimski kuriji. Delo 4. študijske skupine je posvečeno reviziji formacije kandidatov za

posvečeno službo (*Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*) z vidika sinode za poslanstvo. Zahteva, ki prihaja z vseh celin, je izboljšati formacijo za pridigovanje. Potrebna bo tudi skupna formacija, tako teoretična kot praktična, za skupnostno razločevanje v različnih krajevnih kontekstih in le-tem primerna.

Cerkveno razločevanje za poslanstvo

58. En Duh, ki prebujata različne karizme, vodi Cerkev k polnosti življenja in božanske resnice (prim. Jn 10,10; 16,13). S pomočjo njegove stalne navzočnosti in delovanja »izročilo, ki je od apostolov, napreduje v Cerkvi ob podpori Svetega Duha« (DV 8). Zaradi vodstva Svetega Duha si Božje ljudstvo kot deležnik Kristusove preroške funkcije (prim. LG 12) »prizadeva v dogodkih, zahtevah in težnjah, ki jih je deležno skupaj z ostalimi ljudmi naše dobe, razločiti, katera so v vsem tem prava znamenja Božje navzočnosti ali Božjih načrtov« (GS 11). Ta cerkvena naloga razločevanja je ukoreninjena v *sensus fidei*, ki ga oživlja Sveti Duh in ga lahko opišemo kot »čut« ali instinktivno sposobnost Božjega ljudstva, da pod vodstvom pastirjev (prim. LG 12) »prepoznava nove poti, ki jih Gospod odpira Cerkvi« (Frančišek, nagovor ob 50. obletnici ustanovitve škofovske sinode, 17. oktober 2015).

59. Razločevanje vključuje tiste, ki v njem sodelujejo na osebni ravni in vključuje vse udeležene na ravni skupnosti; poziva jih, naj gojijo notranjo svobodo, odprtost za novosti in zaupljivo predanost Božji volji; naj prisluhnejo drug drugemu, da bi zaznali, »kaj govori Duh Cerkvam« (Raz 2,7). Marija je s svojo molitveno navzočnostjo v središču apostolske skupnosti v dvorani zadnje večerje (prim. Apd 1,14) za vse živ model in rodovitno vodilo pristne sinodalne duhovnosti: v vztrajnem in odgovornem poslušanju Besede ter v meditativnem razločevanju dogodkov (prim. Lk 1,26-38; 2,1951), v velikodušni odprtosti za delovanje Svetega Duha (prim. Lk 1,35), v hvaljenju in poveličevanju Gospodovega delovanja (prim. Lk 1,39-56) ter v resničnem in doslednem služenju vsakemu človeku (prim. Jn 2,1-12), ki ga je Jezus zaupal v njeno materinsko skrb (prim. Jn 19,25-27).

60. Proces razločevanja vidno izraža občestvo, poslanstvo in udeležbo, saj od vsakega posameznika zahteva, da deli svoj pogled na skupno poslanstvo. Z drugimi besedami, to je način skupne hoje. Zato je ključnega pomena, da v procesih razločevanja spodbujamo široko udeležbo in pri tem še posebej skrbimo za vključevanje tistih, ki so na obrobju skupnosti in družbe.

61. Izhodišče vsakega cerkvenega razločevanja je poslušanje Božje besede. Sveto pismo je pričevanje *par excellence* o Božji komunikaciji s človeštvom. Pričuje, da je Bog govoril svojemu ljudstvu in to še vedno počne, ter predstavlja različne poti, po katerih poteka ta komunikacija. Bog govori v osebni premišljevanju Svetega pisma, ki odmeva v srcih tistih, ki ob njem molijo. Bog govori skupnosti v bogoslužju, prvem kraju razlaganja tega, kar Gospod govori svoji Cerkvi. Bog govori po Cerkvi, ki je hkrati mati in učiteljica, po njenem živem izročilu in praksah, vključno z ljudskimi pobožnostmi. Bog še naprej govori po dogodkih v prostoru in času, če znamo razbrati njihov pomen. Poleg tega Bog govori s svojim ljudstvom preko naravnega sveta, katerega obstoj nas opozarja na Stvarnikovo delo, napolnjeno s prisotnostjo Svetega Duha, ki daje življenje. Bog govori vsakemu človeku v njegovi lastni vesti, ki je »najbolj

skrito jedro in svetišče, kjer je čisto sam z Bogom, čigar glas zveni v njegovi notranjosti« (GS 16). Pristno razločevanje ne more zanemariti nobenega od teh kanalov Božje komunikacije.

62. Skupnostno razločevanje ni zgolj organizacijska tehnika, ampak zahtevna praksa, s katero opredeljujemo življenje in poslanstvo Cerkve v Kristusu in Svetem Duhu. Zato ga je treba vedno izvajati z zavestjo in voljo, da se zbiramo v imenu Gospoda Jezusa (prim. Mt 18,20) in poslušamo glas Svetega Duha. Kot je Jezus obljubil, edini Sveti Duh vodi Cerkev k polnosti življenja in resnice (prim. Jn 16,13), da bi bila ta na voljo svetu, ki ga žejajo po smislu. Sredstva, s katerimi Božje ljudstvo uresničuje svoje poslanstvo oznanjevanja in pričevanja o evangeliju, imajo svoj izvor v tej obljubi. Zato je prednostna naloga, da se na vseh ravneh naučimo prakticirati tisto evangelijsko umetnost, ki je skupnosti apostolov v Jeruzalemu omogočila, da je prvi sinodalni dogodek v zgodovini Cerkve označila z besedami: »Sveti Duh je sklenil in mi z njim« (Apd 15,28). V tem duhu je treba razumeti in usmerjati prakso misijonarskega sinodalnega življenja Cerkve, ki se odvija v določenih krajih, strukturah in dogodkih.

63. Postopki morajo biti, v raznolikosti, skladni z zahtevami osnovne sinodalne teološke metode. Na podlagi izkušenj sinodalnega procesa je mogoče opredeliti njene ključne elemente: (a) osebna in skupnostna molitev, vključno z udeležbo pri evharistiji; (b) osebna in skupnostna priprava, ki temelji na poslušanju Božje besede in resničnosti; (c) spoštljivo in poglobljeno poslušanje vsakega človeka; (d) iskanje čim širšega soglasja, ne v smislu najmanjšega skupnega imenovalca, ampak najširšega strinjanja, z namenom, da bi dosegli tisto, ob čemer srce najbolj »gori« (prim. Lk 24,32); in (e) čeprav soglasje oblikujejo tisti, ki vodijo proces, ga je treba povrniti vsem sodelujočim, da lahko preverijo, ali so bili prav razumljeni.

64. Razločevanje vedno poteka »z nogami na tleh«; to pomeni, v resničnem okolju in zavedajoč se njegove posebnosti in zapletenosti. Razločevanje lahko prejme korist od analitičnega prispevka različnih humanističnih, družbenih in upravnih ved, ki so pomembne za vprašanje, ki ga obravnavamo. To ne pomeni, da ima zadnjo besedo tehnično in znanstveno znanje – takšen pristop bi pomenil tehnokratski odklon. Nasprotno, cilj je zagotoviti »stvarno osnovo za moralno in duhovno pot v prihodnosti« (LS 15). Zato je treba tem oblikam strokovnega znanja dati priložnost, da dajejo svoj tehten prispevek, a ne tako, da bi prevladoval nad drugimi perspektivami.

65. V Cerkvi obstaja veliko različnih pristopov k razločevanju in različnih uveljavljenih metodologij. Ta raznolikost je bogastvo. Z ustreznimi prilagoditvami različnim kontekstom se lahko uporaba teh različnih pristopov izkaže za res plodno. Z namenom skupnega dobrega bi se moral med njimi začeti ploden dialog, ne da bi pri tem razvodenele njihove značilnosti ali izvor. Sadovi pogovora v Duhu, ki se kažejo na vseh stopnjah sinodalnega procesa, pa nas vabijo, da to posebno obliko cerkvenega razločevanja obravnavamo kot posebej primerno za izvajanje sinodalnosti.

66. V krajevnih Cerkvah je treba ponuditi možnosti za usposabljanje, da se širi in neguje kultura razločevanja, zlasti med tistimi, ki so na odgovornih položajih. Enako pomembno je usposabljanje spremljevalcev ali pobudnikov, katerih prispevek je pri izvajanju procesov

razločevanja neredko ključen. V tej smeri poteka tudi delo študijske skupine 9, ki se posveča pripravi teoloških meril in sinodalnih metod za skupno razločevanje o spornih doktrinarnih, pastoralnih in etičnih vprašanjih.

Procesi odločanja

67. »V sinodalni Cerkvi je vsa skupnost v svobodni in bogati raznolikosti svojih članov poklicana skupaj da bi molila, poslušala, presojala, vodila dialog, razločevala in svetovala pri sprejemanju pastoralnih odločitev, ki čim bolj ustrezajo Božji volji« (Mednarodna teološka komisija, št. 68). To izjavo je treba odločno izvajati. Težko si je zamisliti učinkovitejši način spodbujanja sinodalne Cerkve od sodelovanja vseh v procesih odločanja. To sodelovanje poteka na podlagi diferencirane odgovornosti, ki spoštuje vsakega člana skupnosti ter ceni njegove sposobnosti in darove z vidika skupne odločitve.

68. V olajšanje izvajanja te vizije bo koristno razmisliti o tem, kako se oblikujejo takšni procesi odločanja. Ta običajno vključuje fazo vključevanja in obdelave (*decision-making* po angleški terminologiji, ki se uporablja tudi v drugih jezikih) »s skupnim razločevanjem, posvetovanjem in sodelovanjem« (Mednarodna teološka komisija, št. 69), ki je podlaga in podpora za pozneje sprejeto odločitev, za katero je na koncu odgovoren pristojna oblast (na primer v škofiji ali eparhiji je to škof). Med obema fazama ni izpodrivanja ali nasprotovanja, temveč s svojo kombinacijo prispevata k temu, da so sprejete odločitve v največji možni meri v skladu z Božjo voljo: »Obdelava teme je sinodalna naloga, odločanje pa duhovniška odgovornost« (ibid.).

69. Cerkveno pravo za številne primere že določa, da mora predstojnik pred sprejetjem odločitve izvršiti posvetovanje. Tega cerkvenega posvetovanja ni mogoče ne opraviti. Gre za mnogo več kot zgolj poslušanje. Predstojnika zavezuje, da ne sme ravnati, kot da ga ne bi bilo. S pravnega vidika ostaja v sprejemanju odločitve svoboden, saj posvetovalno mnenje ni zavezujoče; v kolikor pa se z njim strinja, od njega ne bo odstopil brez prepričljivega razloga (*sine praevalenti ratione*; ZCP, kan. 127, § 2, 2°). Če bi predstojnik to storil, bi samega sebe izločil iz skupine tistih, s katerimi se je posvetoval. S tem bi poškodoval vez, s katero so povezani. V Cerkvi vodenje ne pomeni vsiljevanja lastne volje, ampak moderiranje v skupnem iskanju tega, kar zahteva Duh in pomeni služenje edinosti Božjega ljudstva.

70. V sinodalni Cerkvi je odgovornost škofa, kolegija škofov in rimskega papeža, da sprejemajo odločitve, neodtujljiva, saj izhaja iz hierarhične strukture Cerkve, ki jo je vzpostavil Kristus. Vendar pa ni brezpogojna. Usmeritve, ki se pojavi v posvetovalnem procesu kot rezultat razločevanja, zlasti če ga izvajajo sodelujoči organi krajevne Cerkve, ni mogoče prezreti. Cilj sinodalnega cerkvenega razločevanja ni prisiliti škofov, da bi ubogali glas ljudstva, s čimer bi prve podredili drugemu, niti ponuditi škofom sredstvo, s katerim bi se že sprejete odločitve zdele bolj sprejemljive, temveč voditi k skupni odločitvi v poslušnosti Svetemu Duhu. Vsako nasprotje med posvetovanjem in odločitvijo je torej neustrezno. V Cerkvi posvetovanje poteka s pomočjo vseh; nikoli ne poteka brez pastoralnega vodstva, ki sprejema odločitve na podlagi svoje službe. Izraz v Zakoniku cerkvenega prava, ki govori o glasovanju, ki ima »samo posvetovalno vrednost« (*tantum consultivum*), posvetovanju znižuje vrednost. Treba ga je popraviti.

71. Od krajevnih Cerkev je odvisno, ali bodo vedno bolj uresničevale vse možnosti za oživitve pristnih sinodalnih procesov odločanja, ki bodo ustrezali posebnostim različnih kontekstov. To je pomembna in neizogibna naloga, saj je od nje v veliki meri odvisno uspešno izvajanje sinode. Brez otipljivih sprememb vizija sinodalne Cerkve ne bo verodostojna, to pa bo odtujilo tiste člane Božjega ljudstva, ki so iz sinodalne poti črpali moč in upanje. To še posebej velja za učinkovito udeležbo žensk v procesih priprave in odločanja, k čemur pozivajo številni prispevki, prejeti od škofovskih konferenc.

72. Ne smemo pozabiti, da procesi posvetovanja, skupnostnega razločevanja in sinodalnega odločanja zahtevajo, da imajo udeleženci učinkovit dostop do vseh pomembnih informacij, da lahko oblikujejo lastno utemeljeno mnenje. Sklicatelj procesa je odgovoren, da to zagotovi. Za zanesljive sinodalne procese odločanja je potrebna ustrezna raven preglednosti. Prav tako je pomembno, da se zavedamo občutljivosti naloge in posebne odgovornosti, ki jo nosijo tisti, ki v posvetovanju izrazijo svoje mnenje.

Preglednost, odgovornost, ocenjevanje

73. Sinodalna Cerkev potrebuje tako kulturo kakor tudi prakso preglednosti in odgovornosti (*accountability*), ki sta nepogrešljivi za krepitev medsebojnega zaupanja, potrebnega za skupno delovanje in za soodgovornost v skupnem poslanstvu. V Cerkvi se izvajanje odgovornosti ne odziva zgolj na družbene in organizacijske potrebe. Temelj odgovornosti je v naravi Cerkve, ki je skrivnost občestva.

74. V Novi zavezi najdemo v življenju zgodnje Cerkve prakse odgovornosti, ki so pomembno povezane z varovanjem občestva Cerkve. Primer za to nam ponuja 11. poglavje Apostolskih del. Ko je Peter po krstu pogana Kornelija prišel v Jeruzalem, so mu obrezani verniki očitali: »Šel si k neobrezanim in jedel z njimi« (Apd 11,2-3). Peter se odzove tako, da pojasni razloge za svoja dejanja. Odgovornost pred skupnostjo spada med najstarejše cerkvene tradicije, ki segajo v čas apostolov. Krščanska teologija upravljanja ponuja okvir, v katerem lahko razumemo izvajanje oblasti ter razmišljamo o preglednosti in odgovornosti.

75. V današnjem času se je zahteva po preglednosti in odgovornosti v Cerkvi in s strani Cerkve pojavila zaradi izgube verodostojnosti ob finančnih škandalih, še bolj pa zaradi spolnih zlorab in drugih zlorab mladoletnikov in ranljivih oseb. Pomanjkanje preglednosti in odgovornosti spodbuja klerikalizem, ki temelji na implicitni predpostavki, da posvečeni duhovniki nikomur ne odgovarjajo za izvajanje oblasti, ki jim je bila dodeljena.

76. Če želi biti sinodalna Cerkev gostoljubna, morata biti odgovornost in preglednost v središču njenega delovanja na vseh ravneh in ne le na ravni oblasti. Vendar pa imajo v zvezi s tem večjo odgovornost tisti, ki so na vodilnih položajih. Preglednost in odgovornost nista omejeni le na področje spolnih in finančnih zlorab. Nanašati se morata tudi na pastoralne načrte, metode evangelizacije in načine, kako Cerkev spoštuje dostojanstvo človeške osebe, npr. glede delovnih pogojev v svojih ustanovah.

77. Medtem ko se je praksa odgovornosti do nadrejenih skozi stoletja ohranila, je treba obnoviti odgovornost vodstva do skupnosti. Preglednost mora biti značilna za izvajanje oblasti v Cerkvi. Potrebne so strukture in oblike rednega ocenjevanja o tem, kako se izvajajo vse vrste duhovniških odgovornosti. Ovrednotenje, razumljeno v ne moralističnem smislu, omogoča duhovnikom, da se hitreje prilagodijo ter spodbuja njihovo rast in sposobnost, da bolje opravljajo svojo službo.

78. Poleg upoštevanja tega, kar cerkvenopravne norme že določajo o kriterijih in mehanizmih nadzora, morajo krajevne Cerkve in zlasti njihove skupine (škofovske konference in vzhodne hierarhične strukture) izoblikovati učinkovite načine in postopke preglednosti in odgovornosti, ki ustrezajo različnim okoliščinam; izhajajo naj iz civilne zakonodaje, pričakovanj civilne družbe in dejanske razpoložljivosti strokovnega znanja na tem področju. Vendar pa si bo Cerkev tudi tam, kjer so sredstva omejena, prizadevala za razvoj svojega dela in skupne miselnosti v smeri preglednosti in kulture odgovornosti.

79. Zdi se, da je treba v oblikah, primernih za vsak kontekst, zagotoviti zlasti: a) učinkovito delovanje gospodarskih svetov; b) učinkovito vključevanje Božjega ljudstva, zlasti najbolj usposobljenih članov, v pastoralno in finančno načrtovanje; c) pripravo in objavo (z dejansko dostopnostjo) letnega finančnega poročila, ki naj bo po možnosti potrjeno s strani zunanjih revizorjev in ki naj omogoča preglednost upravljanja dobrin in finančnih virov Cerkve in njenih ustanov; d) letno poročilo o izvajanju poslanstva, vključno s prikazom pobud, sprejetih na področju varovanja (zaščite mladoletnikov in ranljivih oseb) in spodbujanja dostopa žensk do vodilnih položajev ter njihovega sodelovanja v procesih odločanja in sprejemanja odločitev; in e) redne postopke ocenjevanja dela tistih, ki opravljajo katero koli obliko službe in imajo kateri koli položaj v Cerkvi. To so točke, ki so zelo pomembne in nujne za verodostojnost sinodalnega procesa in za njegovo izvajanje.